

MEDZINÁRODNÁ VEDECKÁ KONFERENCIA

**Divadlo ako hodnotový diskurz –
slovenské divadlo
a súčasná európska divadelná kultúra**

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

**Theatre as a Value-based Discourse –
Slovak Theatre and
Contemporary European Theatre Culture**

**5. a 6. októbra 2017, Bratislava
5 and 6 October 2017, Bratislava**

Organizátori/Organizers:

Združenie slovenských divadelných kritikov a teoretikov
Association of Slovak Theatre Critics and Theoreticians

Ústav divadelnej a filmovej vedy, Slovenská akadémia vied
The Institute of Theatre and Film Research of the Slovak Academy of Sciences

Miesto konania/The Conference's place:

Hotel TATRA, Námestie 1. mája 5, Bratislava – Staré Mesto

Rokovací jazyk konferencie/ The Conference languages:
slovenský, anglický, francúzsky/Slovak, English, French

Programový výbor konferencie
Conference Program Committee:

prof. PhDr. Miloš Mistrík, DrSc.
prof. Ján Zavorský
doc. PhDr. Nadežda Lindovská, PhD.
Mgr. Michaela Mojžišová, PhD.
PhDr. Elena Knopová, PhD.

Organizačný výbor konferencie
Conference Organizing Committee:

PhDr. Katarína Ducárová
Mgr. Dáša Čiripová, PhD.
Mgr. art. Lucia Mihálová
Mgr. art. Zuzana Spodniaková

Podujatie sa uskutoční s podporou
The conference has been promoted by:

Fond na podporu umenia
The Slovak Arts Council

Združenie slovenských divadelných kritikov a teoretikov
Association of Slovak Theatre Critics and Theoreticians

ÚDFV SAV v rámci riešenia projektov APVV č. 15-0764 a VEGA
č. 2/0170/16
ITFR SAS within the framework of the projects APVV No.
15-0764 and VEGA No. 2/0170/16

PROGRAM KONFERENCIE CONFERENCE PROGRAM

Štvrtok/Thursday 5. 10. 2017

9:00

Registrácia účastníkov/Registration of participants

9:30

Prívitanie účastníkov/Welcoming the participants

Blok vedie Elena Knopová

Chair of the section is Elena Knopová

MILOŠ MISTRÍK (Keynote speaker): Slovenské divadlo ako európska entita • Slovak theatre as an European entity

Ústav divadelnej a filmovej vedy Slovenskej akadémie vied, Bratislava • Institute of Theatre and Film Research of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava

ARNAUD RYKNER (Keynote speaker): "Súčasnosť je len zlý moment, ktorým treba prejsť." Claude Régy: divadlo mimo času a priestoru • "Contemporary is only a difficult time to get through." Claude Régy: an untimely and borderless theatre

Université Sorbonne Nouvelle – Paris 3; Institut Universitaire de France, Paris • New Sorbonne University – Paris 3; University Institute of France

DENIS PONIŽ: Ako fenomén strednej Európy ovplyvňuje divadelnú kultúru v regióne? • Phenomenon Central Europe: how does it influence the theatre culture in region?

emeritný profesor, Ľublana • emeritus professor, Ljubljana

Diskusia/Discussion

Krátka prestávka/Short break

MICHAL BABIAK: Od zrkadla ku kaleidoskopu: možnosti formovania hodnotového diskurzu v svete relativizovaných hodnôt • From mirrors to kaleidoscopes: the possibilities of shaping value-based discourse in a world of relative values
Univerzita Komenského v Bratislave, Katedra estetiky • Comenius University in Bratislava, Department of Aesthetics

JAN VEDRAL: Režisér Martin Čičvák a herec Ondřej Brousek v inscenáciách veľkej činohry v Divadle na Vinohradech: tematizácia žitej skutočnosti postmoderného súčasníka v interpretáciách modernej dramatiky (Ibsen, Camus, Frisch, Shaffer) • Director Martin Čičvák and actor Ondřej Brousek in the big drama productions of the Theatre in Vinohrady: thematization of experienced reality of a postmodern contemporary in modern drama productions (Ibsen, Camus, Frisch, Shaffer)

Divadlo na Vinohradech, Praha • Vinohrady Theatre, Prague

ROBERT BAYER: Mýtus a dejiny – inscenácia času a spoločenskej kritiky. Poznámky k „naftovému“ *Nibelungovmu prsteňu* Franka Castorfa v Bayreuthe • Myth and history – producing time and social criticism. Notes to the “oil version” of *The Ring Cycle* presented by Frank Castorf in Bayreuth

Divadelný vedec a publicista, Mníchov • Theatre researcher and publicist, Munich

Diskusia/Discussion

12:30 – 13:30

Obedná prestávka/Lunch break

13:30

Blok vedie Miloš Mistrík

Chair of the section is Miloš Mistrík

MARCO CONSOLINI (Keynote speaker): Dario Fo: dedič comedie dell'arte? • Dario Fo: heir to Commedia dell'arte
Université Sorbonne Nouvelle – Paris 3 • New Sorbonne University – Paris 3

VINCENZO MAZZA (Keynote speaker): Divadlo proti totalitarizmu. Stav obliehania, hra Jean-Louisa Barraulta a Alberta Camusa • Theatre against totalitarianisms. The State of Siege, a play by Jean-Louis Barrault and Albert Camus
Université Paris Ouest-Nanterre • University of Paris West-Nanterre

Diskusia/Discussion

Krátka prestávka/Short break

DOROTA FOX: Etnografické divadlo v Poľsku ako médium pamäti kultúry • Ethnographic theatre in Poland as a medium of memory of culture
Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych • University of Silesia in Katowice, Institute of Cultural and Interdisciplinary Studies

MAREK GODOVIČ: Hodnoty minulé – hodnoty súčasné – premena hodnôt v diele S. Mrozka a ich odkaz pre súčasnosť – sloboda, svedomie či potreba konsenzu • Past and present values – the transformation of values in the work of Slawomir Mrozek and their relevance for the present world
Divadelný ústav Bratislava • Theatre Institute in Bratislava

ANETA GLOWACKA: Súčasný politický divadlo v Poľsku. Od kritiky k zaangažovanosti • Contemporary political theatre in Poland. From criticism to commitment
Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych • University of Silesia in Katowice, Institute of Cultural and Interdisciplinary Studies

Diskusia/Discussion

Piatok/Friday 6. 10. 2017

9:00

Registrácia účastníkov/ Registration of participants

9:30

Blok vedie Dáša Čiripová

Chair of the section is Dáša Čiripová

CLARA ESCODA (Keynote speaker): Divergentné subjekty: Narúšanie zdedených životných ciest globálneho kapitalizmu v diele Alice Birchovej *Revolta. Povedala. Revolta znova* (2014) • Divergent Subjects: Disrupting the Inherited Lifelines of Global Capitalism in Alice Birch's *Revolt. She Said. Revolt Again* (2014)

Universitat de Barcelona • University of Barcelona

VERÓNICA RODRÍGUEZ (Keynote speaker): Politicko-estetická hodnota divadla Davida Greiga • The Politico-Aesthetic Value of David Greig's Theatre

Universitat de Barcelona • University of Barcelona

MICHAELA MOJŽIŠOVÁ: Obraz krízy medziľudských vzťahov a kritika patriarchátu v tvorbe operného režiséra Petra Konwitschného • The picture of crisis in interpersonal relationships and critique of patriarchy in the work of opera director Peter Konwitschny

Ústav divadelnej a filmovej vedy Slovenskej akadémie vied, Bratislava • Institute of Theatre and Film Research of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava

Diskusia/Discussion

Krátka prestávka/Short break

LUCYNA SPYRKA: Možnosti a obmedzenia prekladu slovenskej drámy do poľskej kultúry • Possibilities and limitations of translation of Slovak drama into Polish culture

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Filologii Słowiańskiej
• University of Silesia in Katowice, Institute of Slavic Studies

ROK ANDRES: Divadlo a kultúra v období umeleckého pokroku • The theatre and culture in the period of an artistic progress

Univerza v Novi Gorici • University of Nova Gorica

DAGMAR PODMAKOVÁ: Obraz/odkaz „Endlösung“ v bratislavských inscenáciách posledného decénia (ako pôsobia tieto témy na mladého diváka) • The picture/message of “Endlösung” in Bratislava productions of the last decade

Ústav divadelnej a filmovej vedy Slovenskej akadémie vied, Bratislava • Institute of Theatre and Film Research of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava

Diskusia/Discussion

12:30 – 13:30

Obedná prestávka/Lunch break

13:30

Blok vedie Michaela Mojžišová

Chair of the section is Michaela Mojžišová

ELENA KNOPOVÁ (Keynote speaker): Apel pamäti ako divadelná hodnota: sila ľudskosti a ideológia vlastenectva • The appeal of memory as a theatre value: the power of humanity and ideology of patriotism

Ústav divadelnej a filmovej vedy Slovenskej akadémie vied, Bratislava • Institute of Theatre and Film Research of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava

DAGMAR KROČANOVÁ: Ohrozená dráma (udalosti a osobnosti národnej histórie ako látka a téma pre slovenskú drámu 20. a 21. storočia) • Drama under threat (events and personalities of national history as the subject matter and theme for 20th and 21st century Slovak drama)

Univerzita Komenského v Bratislave, Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy • Comenius University in Bratislava, Department of Slovak Literature and Literary Studies

MIROSLAV BALLAY: Profylaktický význam súčasného divadla (na vybraných príkladoch aktuálnych divadelných postupov) • Prophylactic importance of contemporary theatre (using selected examples of current theatre approaches)

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Katedra kulturológie • Constantine the Philosopher University in Nitra, Department of Cultural Studies

MARTIN TIMKO: Bednáríkove správy o stave nášho sveta • Bednárík's reports on the state of our world

Akadémia umení v Banskej Bystrici; Divadelný ústav Bratislava • Academy of Arts in Banská Bystrica; Theatre Institute in Bratislava

Diskusia/Discussion

Koniec/End

ÚČASTNÍCI A ANOTÁCIE PRÍSPEVKOV PARTICIPANTS AND CONTRIBUTION ANNOTATIONS

Miloš Mistrík (SK): Slovenské divadlo ako európska entita

Abstrakt: Pojem entita označuje akýkoľvek jav, ktorý sa dá odlíšiť od ostatných entít, zároveň však s nimi vytvára jednotný celok. Takáto entita má svoje špecifické atribúty, ktoré ju dovnútra scelujú a navonok charakterizujú. Slovenské divadlo ako diachronicko-synchronický jav nieslo a nesie určité znaky, ktoré ho definujú dovnútra aj navonok v európskom kontexte. Okrem štandardných, vychádzajúcich z jeho základov, ako je jazyk, lokalita, spoločná historická skúsenosť, umelecké preferencie a i., je tu aj zdieľanie či popieranie určitých hodnôt, nastoľovanie či obchádzanie určitých tém, vedomé úsilie o kontinuitu a reálna diskontinuita vo vývine. Na druhej strane túto entitu veľmi ovplyvňujú vonkajšie okolnosti – ekonomické, spoločenské, politické, globálne. Toto všetko sa viditeľne prejavuje na slovenskom divadle a zároveň na spôsob rizómov, ho to prepája s divadlom európskym.

Kľúčové slová: európska entita, slovenské divadlo, kontinuita, diskontinuita

Miloš Mistrík (SK): Slovak theatre as an European entity

Abstract: The term “entity” refers to any phenomenon that can be distinguished from other entities, but at the same time they make up a unified whole. Such an entity has its specific attributes that unite it inwardly and characterize it outwardly. Slovak theatre – as a diachronic-synchronic phenomenon – has borne particular features that define it within and without in the European context. In addition to standard features set by the fundamentals of Slovak theatre – such as language, location, shared historical experience, art preference and so on – there is also sharing or rejection of specific values, opening or avoiding of particular issues, conscious effort at continuity and actual discontinuity in development. On the other hand, this entity is strongly influenced by external circumstances –

economic, social, political and global. All this is evident in Slovak theatre and, simultaneously, it all rhizomatically interconnects it with European theatre.

Key words: European entity, Slovak theatre, continuity, discontinuity

Arnaud Rykner (FR): "Súčasnosť je len zlý moment, ktorým treba prejsť." Claude Régy: divadlo mimo času a priestoru.

Abstrakt: Najstarší (práve 94 ročný) a zároveň najmladší aktívny francúzsky režisér Claude Régy (všetkým známy vďaka jeho nepopierateľnému radikalizmu, ktorý odoláva všetkým módnym trendom, a vďaka jeho schopnosti stále objavovať mladých a neznámych autorov), zaujíma už šesťdesiat rokov výnimočné postavenie vo francúzskom a európskom kultúrnom priestore. Ak svoju divadelnú skupinu nazýva „Les Ateliers contemporains“ (Dielne dneška), je to preto, aby hodil rukavicu prežitému divadlu, ale určite aj pre provokáciu, pretože preňho, ako to povedal jeho priateľ, prekladateľ a básnik Henri Meschonnic, 'súčasnosť je len zlý moment, ktorým treba prejsť'. Tak, ako jeho kultúrou, jeho výberom textov, jeho hľadáním mentálneho univerza, občas nesprávne nazývaného intelektuálnym, je typicky „francúzsky“, je zároveň režisérom, ktorý neprestáva prekračovať hranice: predovšetkým imaginárne hranice (chce zbaviť limitov psychiku diváka), ale aj jazykové a kultúrne, a to tým, že takmer výlučne inscenuje cudzích autorov a necháva ich prekladať do reči, ktorá uchováva stopy ich pôvodu, presnejšie nesploštuje ich a nevytláča z nich šťavu až do štádia zdanlivo hovorovej reči, vo výsledku však upadajúcej do jazykovej chudoby. Pôjde nám o zosumarizovanie jeho rôznorodých spôsobov, ako prekračuje bariéry a skúma pomedzia skutočnosti.

Arnaud Rykner (FR): "Contemporary is only a difficult time to get through." Claude Régy: an untimely and borderless theatre

Abstract: Claude Régy is the oldest (he will be 94 years old this year) and also youngest active French director (known mostly for his undeniable radicalism that defies any fashionable trends, as well as for his ability to continually discover new or unknown authors). In French and European theatre

space, Régy has occupied a prominent place for sixty years. He has called his theatre group “Les Ateliers contemporains” (Contemporary Studios), it is not only in order to challenge archaistic theatre, but also to be provocative, because for Régy – in the words of his friend, translator and poet Henri Meschonnic – “‘contemporary’ is only a difficult time to get through.” Régy’s culture, text selection, search for a mental universe, sometimes wrongfully labelled as intellectual, make him a more than just a typically “French” director – he is also an artist who keeps transcending boundaries, primarily imaginary ones (trying to remove any limitations of the audience’s psyche), but also linguistic and cultural boundaries by almost exclusively producing texts by foreign authors and translating them into a language that maintains traces of their origin, or rather that does not flatten it or wring it dry until it becomes seemingly colloquial speech which, however, results in linguistic misery. The contribution seeks to summarize the various ways in which Régy transgresses barriers and examines the boundaries of reality.

Key words: Régy (Claude), contemporary theatre, mental space

Denis Poniž (SI): Ako fenomén strednej Európy ovplyvňuje divadelnú kultúru v regióne

Abstrakt: Je stredná Európa iba „meteorologickým javom“ ako raz povedal dramatik Peter Handke, alebo je to historická a kultúrna entita spojená s Rakúsko-Uhorskou monarchiou, pod ktorú patrili, okrem iných národov, aj Slováci a Slovinci? Je (divadelná) kultúra strednej Európy niečím, čo spája národy v tomto teritóriu, ich tradície a súčasné umelecké prúdy, alebo prevládajú konkrétne znaky a vlastnosti iných kultúr? Tento príspevok má za cieľ zodpovedať nielen tieto, ale aj ďalšie otázky týkajúce sa divadelnej tradície v strednej Európe.

Kľúčové slová: stredná Európa, slovenské, slovinské divadlo

Denis Poniž (SI): Phenomenon Central Europe: how does it influence the theatre culture in region?

Abstract: Is Central Europe simply a “meteorological appearance” as once playwright Peter Handke has said, or is it historical and cultural entità connected with Austro-Hungarian

Empire to which, among other nations, Slovak and Slovene nations belonged? Is Central Europe (theatrical) culture something which unite Central Europe nations, their traditions and contemporary artistic streams or specific marks and qualities of different cultures prevail? The paper tries to answer all exposed and some other questions dealing with theatrical tradition in region.

Key words: Central Europe, Slovak, Slovene theatre

Michal Babiak (SK): Od zrkadla ku kaleidoskopu: možnosti formovania hodnotového diskurzu v svete relativizovaných hodnôt

Abstrakt: Od konca 19. storočia, kedy sa v diele F. Nietzscheho snáď najradikálnejšie formuloval problém krízy hodnôt západného sveta, dodnes pretrváva potreba vyrovnáť sa s touto tézou. Postmoderné umenie, rovnako ako postmoderná filozofia a estetika nachádzajú početné dôkazy tejto tézy a priam apokalypticky naznačujú rozklad duchovného základu západnej kultúry. Má divadlo šancu vytvoriť diskurz, v ktorom by došlo k nastoleniu kontextu hodnôt alebo je to iba mýtus o možnosti návratu do „strateného raja“?

Kľúčové slová: hodnotový relativizmus, zmena paradigmy, postmoderna, divadlo

Michal Babiak (SK): From mirrors to kaleidoscopes: the possibilities of shaping value-based discourse in a world of relative values

Abstract: Since the late 19th century, when Friedrich Nietzsche formulated, perhaps most radically, the crisis of values in the western world, the need to come to terms with this premise has endured until now. Postmodern art, just like postmodern philosophy and aesthetics have found extensive evidence proving the premise and nearly apocalyptically suggest that the spiritual foundation of western culture is falling apart. Does theatre have a chance to create discourse that would establish a context of values, or is it just a myth about returning to a “paradise lost”?

Key words: value relativism, paradigm shift, postmodernism, theatre

Jan Vedral (CZ): Režisér Martin Čičvák a herec Ondřej Brousek v inscenáciách veľkej činohry v Divadle na Vinohradech: tematizácia žitej skutočnosti postmoderného súčasníka v interpretáciách modernej dramatiky (Ibsen, Camus, Frisch, Shaffer)

Abstrakt: Martin Čičvák patrí k najvýznamnejším predstaviteľom súčasnej slovenskej réžie. V Divadle na Vinohradech v Prahe našťudoval štyri inscenácie s Ondřejom Brouskom v hlavných úlohách. Vždy išlo o svojbytnú interpretáciu využívajúcu postupy postmoderného divadla a o hľadanie rozporov žitej skutočnosti postmoderného súčasníka. Ide o výrazný generáčny prejav na pôde tzv. veľkej činohry.

Kľúčové slová: veľká činohra, interpretácia a dekonštrukcia textu, spolupráca herca a režiséra, tradícia a súčasnosť

Jan Vedral (CZ): Director Martin Čičvák and actor Ondřej Brousek in the big drama productions of the Theatre in Vinohrady: thematization of experienced reality of a postmodern contemporary in modern drama productions (Ibsen, Camus, Frisch, Shaffer)

Abstract: Martin Čičvák is one of the most important contemporary Slovak directors. With actor Ondřej Brousek in leading roles, he staged four productions for the Theatre in Vinohrady in Prague. The productions always offered autonomous interpretations making use of the approaches of postmodern theatre. Also, it focused on the search for the contradictions of the experienced reality of a postmodern contemporary. It is an outstanding generational manifestation presented on the so-called big drama stage.

Key words: big drama stage, interpretation and deconstruction of text, collaboration between director and actor, tradition and the present

Robert Bayer (DE): Mýtus a dejiny – inscenácia času a spoločenskej kritiky. Poznámky k „naftovému“ *Nibelungovmu prsteňu* Franka Castorfa v Bayreuth

Abstrakt: Režisér Frank Castorf patrí k najvýraznejším osobnostiam súčasného nemecky hovoriaceho divadla. Vo svojich inscenáciách hraničiacich s performance, konfrontuje diela klasického kánonu so spoločenskou a politickou kritikou. Cha-

rakteristickými črtami jeho režisérskeho rukopisu sú odcudzovanie a lámanie textu dramatickej predlohy, ktorý asociačne rozširuje o neimanentné naratívy textového, hudobného, choreografického, ale i performatívneho rázu. Témou príspevku je ilustrácia spoločensko-kritického, politicky apelatívneho rozmeru Castorfovej režijnej poetiky na príklade aktuálnej inscenácie *Nibelungovho prsteňa* Richarda Wagnera v Bayreuthe.

Kľúčové slová: Frank Castorf, Richard Wagner, *Der Ring des Nibelungen*, Bayreuth, čas, mýtus, dejiny, politika, kolonializmus, kapitalizmus, hudobná dráma, dejiny dvadsiateho storočia, inscenácia, spoločenská kritika, apelatívne divadlo

Robert Bayer (DE): Myth and history – producing time and social criticism. Notes to the “oil version” of *The Ring Cycle* presented by Frank Castorf in Bayreuth

Abstract: Director Frank Castorf is one of the most prominent personalities of the contemporary German-speaking theatre. In his productions, which are on the edge of drama and performance, Castorf confronts classical canon works with social and political criticism. The characteristic features of his directorial style include estrangement and disintegration of the original dramatic text. Castorf associatively extends the original text by non-immanent narratives of a textual, musical, choreographical as well as performative nature. The topic of the contribution is the illustration of social-critical and politically engaging dimension of Castorf’s directorial poetics on the example of the current production of Richard Wagner’s *Der Ring des Nibelungen* [The Ring Cycle] in Bayreuth.

Key words: Frank Castorf, Richard Wagner, *Der Ring des Nibelungen*, Bayreuth, time, myth, history, politics, colonialism, capitalism, musical drama, 20th century history, production, social criticism, imploring theatre

Marco Consolini (FR): Dario Fo: dedič commedie dell’arte?

Abstrakt: Dario Fo (1926 – 2016) bol jedným z predstaviteľov talianskeho divadla druhej polovice 20. storočia. Vždy sa hlásil k dedičstvu tradície stredovekých šašov (bufónov) a komikov renesančnej commedie dell’arte. Do akej miery vychádza autor z tohto dedičstva? Spochybnením a demystifikáciou daného predpokladaného vzťahu sa pokúsime vy-

tvoriť portrét neopakovateľného divadelného štýlu tohto herca-autora.

Kľúčové slová: talianske divadlo, commedia dell'arte, herec-autor, varietà, militantné divadlo

Marco Consolini (FR): Dario Fo: heir to Commedia dell'arte?

Abstract: Dario Fo (1926–2016) was one of the representatives of Italian theatre of the second half of the 20th century. He has always asserted himself as an heir to the legacy of mediaeval clowns (buffoons) and comedians of the Renaissance Commedia dell'arte. To what extent does Fo draw on this legacy? By means of questioning and demystifying this assumed relationship, this contribution will endeavour to draw a portrait of the unique style of this actor-author.

Key words: Italian theatre, Commedia dell'arte, actor-author, Varietà, militant theatre

Vincenzo Mazza (FR): Divadlo proti totalitarizmu. Stav obliehania, hra Jeana-Louisa Barraulta a Alberta Camusa

Abstrakt: *L'État de siège* [Stav obliehania], inscenácia Jeana-Louisa Barraulta a Alberta Camusa má za sebou dlhú históriu. V polovici 30. rokov 20. storočia sníval Barrault o tom, ako urobí predstavenie o more s Antoninom Artaudom, pričom chcel adaptovať dielo Daniela Defoa *A Journal of the Plague Year* [Žurnál morového roka] z roku 1722. Keďže Artaud bol dlho internovaný, projekt stál až do roku 1942, v období okupácie, keď sa Barrault rozhodol dokončiť adaptáciu Defoovho diela a hľadal niekoho, kto by napísal dialógy. Barrault najprv oslovil Jeana-Paula Sartra, ktorý však ponuku odmietol, no navrhol Barraultovi, aby skúsil Alberta Camusa. Autor *Caligulu* však režiséra požiadal, aby počkal, kým vydá svoj román *Mor*, ktorý sa však publikovania dočkal až v júni roku 1947. Potom začali obidvaja úzko spolupracovať vyše roka. 27. októbra 1948 uviedli *Stav obliehania* v Théâtre Marigny. Hra bola obrovským neúspechom a stala sa trochu oneskorenou reakciou oboch umelcov nielen na okupáciu Francúzska, ale aj na totalitné režimy v Európe, ktoré viedli k druhej svetovej vojne.

Kľúčové slová: totalitarizmus, divadlo, spolupráca, okupácia, Francúzsko

Vincenzo Mazza (FR): Theatre against totalitarianisms. *The State of Siege*, a play by Jean-Louis Barrault and Albert Camus

Abstract: *L'État de siège* [The State of Siege], a play by Jean-Louis Barrault and Albert Camus, is the result of a long history. In the mid-1930s Barrault dreamed of making a show about the plague with Antonin Artaud, adapting Daniel Defoe's *A Journal of the Plague Year*, published in 1722. With the long internment of Artaud, the project remains on standby until 1942, during the Occupation, Barrault decides to complete the adaptation of Defoe's book and seeks a writer who would write the dialogues. Barrault first solicits Jean-Paul Sartre who refuses, suggesting him that he should contact Camus. The author of *Caligula* asks the theatre director to wait for the publication of his novel *The Plague* which will not appear until June 1947. From that moment on, the two men collaborate closely for more than a year. On October 27, 1948, they present *The State of Siege* at the Théâtre Marigny. The play, which is a resounding failure, represents the perhaps late reply of two theatre artists, not only to the Occupation which France suffered, but also to the European totalitarianisms, which led to the Second World War.

Key words: totalitarianism, theatre, collaboration, occupation, France

Dorota Fox (PL): Etnografické divadlo v Poľsku ako médium pamäti kultúry

Abstrakt: V kontexte rozmáhajúcej sa krízy vyznačujúcej sa odcudzením, eradikáciou a stratou základných pút s miestnou kultúrnou komunitou hrá divadlo dôležitú úlohu. K nej patrí aj opätovné ukotvenie skúsenosti divákov s moderným svetom prostredníctvom tradičných príbehov, rituálov a praktík tradičných lokálnych kultúr, pričom sa odhaľuje všetko, čo je univerzálne a nadčasové, ale je to zároveň stále rámcované a definované axiologickým poriadkom. Fragmenty minulosti, ku ktorým sa dostávame iba s ťažkosťami vtedy, keď ich recyklujeme, sú zahrnuté v našom kultúrnom okruhu a odhaľujú performatívny potenciál. Trend etnografického a antropologického hľadania v divadle, v Poľsku spojený s Jerzym Grotowskim a jeho divadelným hľadaním (asociácia Gardzienice), je stále relatívne

silný a rozvetvený do viacerých kategórií: Teatr Węgajty, Teatr Pieśni Kozła a pod. Domnievam sa, že tento typ divadelnej činnosti je odpoveďou divadla na globalizáciu, inšpirujúci diváka v jeho úsilí nanovo zadefinovať svoju identitu na základe pamäti a miestnej kultúry.

Kľúčové slová: súčasné divadlo, etnografické divadlo v Poľsku

Dorota Fox (PL): Ethnographic theatre in Poland as a medium of memory of culture

Abstract: In view of the growing crisis of alienation, eradication, the loss of basic ties with the local cultural community, the theater has a great role to play. It involves re-anchoring the experience of viewers in the modern world by using traditional tales, rituals, practices of traditional local cultures, revealing what is universal and timeless, yet framed and defined by an axiological order. The fragments of past, which we have difficulty accessing by reusing them, are re-incorporated into the cultural circuit, exposing the performative potential. The trend of ethnographic theater seeking, anthropological in Poland associated with Jerzy Grotowski's theatrical search, represented by the Gardzienice Association, is still very strong and undergoes various branches to be discussed in several examples: Teatr Węgajty, Teatr Pieśni Kozła and others. In my view, this kind of theater action is the response of the theater to the processes of globalization, inspiring viewers to try to re-define their identity on the basis of memory and local culture.

Key words: contemporary theatre, ethnographic theatre in Poland

Marek Godovič (SK): Hodnoty minulé – hodnoty súčasné – premena hodnôt v diele Sławomira Mrożka a ich odkaz pre súčasnosť – sloboda, svedomie či potreba konsenzu

Abstrakt: Príspevok reflektuje obsahové črty dramatického diela jedného z najvýznamnejších poľských dramatikov 20. storočia Sławomira Mrożka. Ako vníma hodnotové javy ako sloboda, svedomie či potreba konsenzu? Prekročil ich definovaním tieň doby, v ktorej jeho diela vnikli? Je východo-európska, presnejšie poľská, historická skúsenosť prenosná v rámci Európy? Príspevok sa dotkne aj snáh o oživenie Mrożkovej tvorby, hľadania nových interpretácií v kontexte súčas-

ného poľského divadla a načrtne rozdielnosti prijatia jeho najvýznamnejších diel ako *Tango*, *Emigranti* a *Láska na Kryme* v európskych divadelných kultúrach.

Kľúčové slová: absurdná dráma, súčasné divadlo, hodnoty

Marek Godovič (SK): Past and present values – the transformation of values in the work of Sławomir Mrozek and their relevance for the present world – freedom, conscience, or the need for consensus

Abstract: The contribution reflects the content features of the drama works by Sławomir Mrozek, one of the most important Polish playwrights of the 20th century. How does he deal with such values as freedom, conscience or the need for consensus? Did he transcend these by defining the shadow of the period in which his works were created? Is the East European, or more specifically Polish, historical experience transferrable within Europe? The contribution will also touch upon the efforts to revive Mrozek's work, the search for new interpretations in the context of contemporary Polish theatre, and suggest the differences in the reception of his most prominent plays – e.g. *Tango*, *The Emigrants*, *Love in the Crimea* – in European theatre cultures.

Key words: drama of the absurd, contemporary theatre, values

Aneta Glowacka (PL): Súčasný politický divadlo v Poľsku. Od kritiky k zaangažovanosti

Abstrakt: Politicky angažované divadlo má v Poľsku bohatú tradíciu. Dnes je tento typ divadla dôležitým umeleckým prúdom. Začiatkom 21. storočia určovali smerovanie politického divadla v Poľsku debutujúci umelci ako Monika Strzępka a Jan Klata. Divadlo, ktoré ponúkli bolo v prvom rade kritické voči ekonomickému a politickému systému, usilovalo sa vyrovať s poľskými mýtmi a fantáziami, ktoré sa často využívajú v politickej stratégii. Ďalší prúd politického divadla, ktorý naberá na význame je úsilie ovplyvňovať stav spoločnosti. Umelci aktívni v ostatných troch rokoch v poľskom Divadle v Bydgoszczi (Bartosz Frąckowiak, Paweł Wodziński a Weronika Szczawińska), resp. divadelníci spolupracujúci s rôznymi inštitúciami (Wiktor Rubin) sa vo svojich performanciách pýtajú na stav demokracie v Poľsku, občiansku zaangažovanosť a solidaritu. Často

divákov počas predstavení provokujú, aby aj oni vyjadrili svoje názory a prijímali rozhodnutia. Vo svojej prezentácii chcem ukázať celú panorámu súčasného politického divadla v Poľsku, jeho korene, premeny a variácie.

Kľúčové slová: súčasné divadlo, politické divadlo, spoločensky angažované divadlo

Aneta Glowacka (PL): Contemporary political theatre in Poland. From criticism to commitment

Abstract: Politically engaged theatre has a rich tradition in Poland. Today this kind of theatre is an important artistic stream. At the beginning of the 21st century there were artistic debuts: Monika Strzępka and Jan Klata, who have set the course of political theater in Poland. The theater proposed by Strzępka and Klata was primarily critical of the economic and political system, dealing with Polish myths and fantasies, often used in political games. Another stream of political theatre, which has become increasingly important, is trying to influence the shape of society. Artists, who had been working in the last three years in Polish Theater in Bydgoszcz (Bartosz Frąckowiak, Paweł Wodziński and Weronika Szczawińska) and cooperating with various institutions (Wiktor Rubin), asks in their performances questions about the shape of democracy in Poland, civic engagement and solidarity. They often provoke spectators during performances to express their views and make decisions. During my presentation, I would like to show a panorama of contemporary political theater in Poland, its roots, transformations and variations.

Key words: contemporary theatre, political theatre, socially engaged theatre

Clara Escoda (ES): Divergentné subjekty: Narušanie zdedených životných ciest globálneho kapitalizmu v diele Alice Birchovej *Revolta. Povedala. Revolta znova* (2014)

Abstrakt: Príspevok analyzuje dielo Alice Birchovej *Revolt. She Said. Revolt Again* [*Revolta. Povedala. Revolta znova*] (2014), radikálnu a subverzívnu hru, z pohľadu, akým táto hra reprezentuje krízu hodnôt v neoliberalnom a globalizovanom svete. Hra, ktorú samotná Birchová nazvala „divadelným manifestom“ (Birchová 2017) je rozdelená do troch dejstiev, pri-

čom každé pozostáva z rôznych krátkych výstupov, ktoré prezentujú tzv. „afektívne scenáre“ (Berlant 2011: 9) neoliberalnej a konzumnej kapitalistickej spoločnosti, ako aj formy dominantného chápania lásky, manželstva, romantických vzťahov či šťastia. Na základe tvrdenia Sarah Ahmedovej v diele *Living a Feminist Life*, že „moc funguje ako spôsob smerovania, ktorý orientuje telá konkrétnymi spôsobmi“ (2017: 43), sa dá predpokladať, že prostredníctvom svojej subverzívnej a postdramatickej formy je *Revolt. She Said. Revolt Again* zdrojom realizácie celej série emočných stratégií, ktorých cieľom je vyzvať diváka k spochybňovaniu dominantných emócií, resp. životných „orientácií“ (Ahmedová 2006: 1) a zdedených „životných ciest“ (Ahmedová 2006: 17) patriarchálneho a neoliberalného kapitalizmu, čím prispieva k odstraňovaniu vnútorných hraníc divákov, ktoré „ako kapitalizmus samotný (...) tvoria veľmi skutočné obmedzenie v mysli“ (Cazdyn a Szeman 2013: 7; pôvodná kurzíva). Takéto stratégie – ktoré tvoria emočný dôraz realizovaný pomocou slov, ktoré sú zámerne kapitalizované, a ktoré môžu byť prezentované so silným emočným nábojom, ako aj nejasné odlíšenie postáv a hercov v rozhodujúcich okamihoch – sú zamerané na vytvorenie neurčitosti, ktorá môže prispievať k spochybňovaniu predmetov šťastia (Ahmedová 2010: 21) v západnej spoločnosti a vytvárať divergentné typy subjektov, napr. subjekty „dezorientované“ a mimo životných ciest a neoliberalných definícií šťastia, čím hra poukazuje aj na možnú rekonštrukciu hodnôt.

Kľúčové slová: Alice Birch, globalizácia, Sarah Ahmed, Zygmunt Bauman, emócia, šťastie

Clara Escoda (ES): Divergent Subjects: Disrupting the Inherited Lifelines of Global Capitalism in Alice Birch's *Revolt. She Said. Revolt Again* (2014)

Abstract: This paper analyzes Alice Birch's *Revolt. She Said. Revolt Again* (2014), a radically subversive play, from the point of view of how it is representative of the crisis of values of neoliberal globalization. Referred to by Birch herself as her “theatrical manifesto” (Birch 2017), it is structured into three acts, each comprising different short scenes, which sketch the “affective scenarios” (Berlant 2011: 9) of neoliberal, consumer capitalism, and how they shape dominant understandings of

love, marriage, romantic relationships, or happiness, among others. Drawing on Sarah Ahmed's statement, in *Living a Feminist Life*, that "power works as a mode of directionality, a way of orienting bodies in particular ways" (2017: 43), the claim is made that, through its subversive, postdramatic form, *Revolt. She Said. Revolt Again* puts into practice a series of affective strategies which aim to invite spectators to question the dominant affects, or life "orientation[s]" (Ahmed 2006: 1) and inherited "lifelines" (Ahmed 2006: 17), of patriarchal, neoliberal capitalism, thus contributing to undo the internal borders of spectators, which, "as capitalism itself [...] constitute a very real limit to thought" (Cazdyn and Szeman 2013: 7; emphasis original). Such strategies, which are the affective emphasis carried by some words which are purposefully capitalized, and which can be performed with an affective charge, and the introduction of a character/actor confusion which takes place in critical moments – aim at creating an indeterminacy which may contribute to question the objects of happiness (Ahmed 2010: 21) of Western society, and to create a divergent type of subject, one who is 'dis-oriented' from the life paths and definitions of happiness of neoliberalism, thus also pointing the way to a possible reconstruction of values.

Key words: Alice Birch, Globalization, Sarah Ahmed, Zygmunt Bauman, affect, happiness

Verónica Rodríguez (ES): Politicko-estetická hodnota divadla Davida Greiga

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá hodnotami v diele súčasného škótskeho dramatika David Greiga v kontexte globalizácie. Kontextom štúdie je etický obrat, na ktorý britské divadlo začalo reagovať už v 90. rokoch minulého storočia, no reaguje najmä od prvej dekády 21. storočia. Politické divadlo je pritom chápané aj mimo tradície hier o stave štátu a národa zo 70. a 80. rokov a považuje sa skôr za otvorenejší koncept. Kým britské divadlo bolo v 90. rokoch všeobecne zamerané viac na politické aspekty osobných tém, 21. storočie prinieslo nové prístupy k politickým témam. Predovšetkým v dôsledku vplyvu kontinentálneho divadla získal najmä estetický experiment v britskom divadle silnejšie postavenie bez toho, aby musel prísť o etické a politické ambície (Martin Crimp, Caryl

Churchillová, David Greig, Simon Stephens, Debbie Tucker Greenová, atď.). Po analýze konceptov hodnôt v divadle, ku ktorým patrí dialektické uvažovanie, prítomnosť, akčnosť, cítenie, opätovné zapojenie percepcie a skúsenosti, vnímavosti a otázka chápania, sa príspevok dostáva k pojmu „nerovnomernosti“ (Gielen) – nerovnomernosť sa v umení vyskytuje ako dôsledok vystavenia rozličným názorom či myšlienkam, ako aj použitia protikladov, nezhôd a antagonizmu. Použitie nerovnosti v divadle má potenciál meniť vnímanie a prinášať nové významy, čím sa generuje hodnota. Druhá časť štúdie analyzuje výskyt nerovnosti v diele Davida Griega, konkrétne v hre *The Events* (2013), ktorá sa odohráva na pozadí sekvencie politicko-estetických stratégií tzv. ničenia. Ničenie zahŕňa viacero mechanizmov, ktoré Greig v divadle používa na neustále rušenie kategórií. Cieľom takéhoto rušenia kategórií, ktoré môže vyvolať nerovnomernosť, môže byť úsilie o vyjadrenie našej nevyliciteľnej spoluzodpovednosti, vzájomnej závislosti a prepojenosti, a v konečnom dôsledku aj potreby vidieť v živote zmysel a hodnotu.

Kľúčové slová: David Greig, hodnota, nerovnomernosť, ničenie, estetika, etika a politika

Verónica Rodríguez (ES): The Politico-Aesthetic Value of David Greig's Theatre

Abstract: This paper looks at the idea of value in relation to contemporary Scottish playwright David Greig's work in the context of globalization. The context of this paper is the ethical turn that British Theatre started responding to in the early 1990s and more notably, from the 2000s onwards. At the same time, political theatre was understood beyond the state-of-the-nation plays of the 1970s and 1980s as a more open-ended concept. While British theatre in the 1990s was, generally speaking, more focused on the politics of the personal, the 2000s and 2010s took different approaches to the political. In most cases, and also under the influence of continental theatre, aesthetic experimentation gained ground in contemporary British theatre without discarding ethico-political aspirations (Martin Crimp, Caryl Churchill, David Greig, Simon Stephens, Debbie Tucker Green, etc.). After looking at notions of value in theatre which include dialectical thought, presence,

agency, feeling, reconnection of perception and experience, responsiveness and facing the question of understanding, the paper arrives at the notion of dismeasure (Gielen) – dismeasure in art might occur as a result of the exposure of/to different opinions/ideas and the use of contradiction, dissensus and antagonism. The introducing of dismeasure in theatre might change perceptions and create new meaning, thus generating value. The second part of the paper examines the manifestation of dismeasure in Greig's work, specifically in *The Events* (2013), which takes place through a series of politico-aesthetic strategies of confounding. Confounding refers to a number of mechanisms Greig's theatre engages with in order to constantly undo categories. The purpose of this undoing of categories, which might in turn provoke dismeasure, is arguably the wish to express our irremediable co-responsibility, interdependency and interconnectedness and ultimately the need to suggest that all life has meaning and value.

Key words: David Greig, value, dismeasure, confounding, aesthetics, ethics and politics

Michaela Mojžišová (SK): Obraz krízy medziludských vzťahov a kritika patriarchátu v tvorbe operného režiséra Petra Konwitschného

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá vybranými aspektmi tvorby významného operného režiséra Petra Konwitschného (1945), ktorý štyri desaťročia bojuje proti „mŕtvej opere“. Konwitschného rukopis sa konzekventne vyznačuje vysokou mierou spoločenskej kritickosti, politickej angažovanosti, morálnej apelatívnosti. Jeho inscenácie sú provokatívne, zámerne sa vzdávajú od interpretačnej tradície diel, operné predlohy zasadzujú do nových historických, emocionálnych, psychologických, spoločenských súvislostí. Konwitschny vníma operné divadlo ako priestor, kde tvorca môže (či je priam povinný) sprostredkovať obecnstvu svoj pohľad na spoločnosť a jej hodnoty. K témam, ktoré sú v jeho prácach takmer permanentne prítomné a na ktoré sa sústreďuje aj predkladaná štúdia, patrí poukazovanie na deformované až patologické rodinné či partnerské vzťahy a kritické spochybňovanie patriarchálneho usporiadania sveta.

Kľúčové slová: Peter Konwitschny, operné divadlo, patriarchát, mužsko-ženské vzťahy, rodina

Michaela Mojžišová (SK): The picture of crisis in interpersonal relationships and critique of patriarchy in the work of opera director Peter Konwitschny

Abstract: The contribution deals with selected aspects of the work of opera director Peter Konwitschny (1945) who has fought against "dead opera" for over four decades. Konwitschny's distinct style shows consistent features of strong social criticism, political engagement and moral appeal. His productions are provocative and deliberately removed from their interpretational tradition. Konwitschny places opera works in new historical, emotional, psychological and social circumstances. He perceives the opera theatre as a space where the creator can (or should even be obliged to) mediate to the audience his or her own view of the society and its values. The omnipresent issues in Konwitschny's works, which this study focuses on, include highlighting the deformed, if not pathological family and partner relationships, as well as critical questioning of the patriarchal arrangement of the world.

Key words: Peter Konwitschny, opera theatre, patriarchy, male-female relationships, family

Lucyna Spyrka (PL): Možnosti a obmedzenia prekladu slovenskej drámy do poľskej kultúry

Abstrakt: Podľa teoretických predpokladov sú príčiny obmedzených možností prekladania všetkých typov textov výsledkom nielen jazykových a kultúrnych rozdielov, ktoré sa vyskytujú v prekladanom texte, ale aj úplne mimotextových faktorov, ktoré môžu zahŕňať ideologické, ekonomické a politické činitele. Zdá sa, že blízkosť jazykov a kultúr prispieva k prítomnosti slovenskej dramatickej tvorby v kruhu poľskej kultúry a odstraňuje prípadné obmedzenia translácie slovenských hier pre poľských príjemcov. Avšak, slovenská dramatická tvorba je napriek tomu v Poľsku málo známa. Vo svojom príspevku sa pokúsim diagnostikovať príčiny tejto situácie.

Kľúčové slová: dráma, preklad, recepcia, kultúry, poľsko-slovenské vzťahy

Lucyna Spyrka (PL): Possibilities and limitations of translation of Slovak drama into Polish culture

Abstract: According to theoretical assumptions, the reasons for the limitations in translating all kinds of texts are the result of not only linguistic and cultural differences inherent in the translated text, but also of extra-textual factors, which can include be ideological, economic or political. It seems that the relatedness of languages and cultures contributes to the presence of Slovak drama works in Polish cultural circles and removes potential limitations of translation of Slovak plays for Polish recipients. However, Slovak dramatic art is still very little known in Poland. In my contribution, I would like to try to diagnose the causes underlying this situation.

Key words: drama, translation, reception, cultures, Polish-Slovak relationships

Rok Andres (SI): Divadlo a kultúra v období umeleckého pokroku

Abstrakt: Posun od socialistického prístupu k umeniu v slovinskom divadelnom priestore sa začal na prelome 50. a 60. rokov 20. storočia. Objavili sa nové (moderné) divadelné formy a žánre (malé javiskové formy, absurdná dráma, kolektívna tvorba atď.). Na scénu nastúpili neo-avantgardné či experimentálne divadelné súbory, ktoré vzišli zo študentských zoskupení, básnických podujatí a happeningov, a ich činnosť poznačila celú generáciu umelcov. Tieto umelecké prístupy a prax pomaly ale iste prešli aj do inštitucionálnych divadiel. Neinštitucionálna scéna a jej produkcie (predstavenia, estetika atď.) začala meniť profil divadla socialistickej spoločnosti. V 60. rokoch začali najvýznamnejšie slovinské divadlá vo svojich predstaveniach stále častejšie používať nové formy, texty i (západnú) filozofiu. Je dnešná situácia v divadle akýmkoľvek spôsobom porovnateľná s uvedeným obdobím? Čo je dôležitejšie – aké závery z tohto obdobia môže do svojej teórie a praxe zahrnúť súčasné divadlo? Medzi spomenutým historickým obdobím a súčasnou divadelnou praxou sa dá nájsť veľa dôležitých súvislostí. Skúsenosti a odkaz udalostí zo 60. rokov majú v dnešnom performatívnom prostredí veľký význam.

Kľúčové slová: dejiny divadla, 60. roky 20. storočia, experimentálne súbory, inštitucionálne divadlo

Rok Andres (SI): The theatre and culture in the period of an artistic progress

Abstract: The turn from the socialistic approaches in arts in Slovenian theatre space, the turn from the socialistic approaches in arts started at the break between the end of the 50s and beginning of 60s. New (modern) theatre forms and genres (small stages form, absurd drama, groups etc.) appeared. Neo avant-garde and experimental theatre groups which had their origin in student groups, poetry events and happenings, emerged and marked the whole generation of artists. This practises slowly but firmly passed into the institutional theatre. Non-institutional scene and production (their performances, aesthetic etc.) began to change the profile of theatre in the socialist society. The 1960s were the time when major theatre houses in Slovenia started to use new forms, texts and (western) philosophy in great number of their productions. Can today's theatre situation be in any way similar to the discussed period? And more importantly – what conclusions of that time can contemporary theatre incorporate into its theory and practice We may find some crucial connections between the mentioned historical period and theatre practice of our time. The experiences and the message that is brought by the events of 1960 could be valued in today's performance system.

Key words: theatre history, 1960s, experimental groups, institutional theatre

Dagmar Podmaková (SK): Obraz/odkaz „Endlösung“ v bratislavských inscenáciách posledného decénia

Abstrakt: Polarizovanie spoločnosti, otvorené prejavy antisemitizmu a rasizmu opätovne vyvolávajú otázky o dejinných súvislostiach vzniku delenia ľudí na „Untermensch“ a „Übermensch“, ktoré vyvrcholili konečným riešením židovskej otázky aj na Slovensku. Po 75 rokoch od prvých transportov zo Slovenska vyvstáva otázka, do akej miery môže divadlo prostredníctvom divadelných inscenácií osloviť mladého diváka tak, aby cez divadelne sprostredkovaný obraz vtedajšej doby (situácie, príbehu) očami tvorcov strednej a mladej generácie, oslovilo najmä mladú generáciu. Je cieľom vyvolanie katarzie? Či len nepriame upozornenie na paralelu dejinných súvislostí, keď

sa označenie „Jude“ môže zameniť za hociktoré iné odlišujúce sa od bielej pleti/rasy? V súčasnosti sa neočakáva od divadla stereotypný pohľad na bolesť, strach, nepriateľa, ale nové vnímanie súvislostí, znakov, kde by práve znak mal/mohol byť silnejší ako slovo (napr. scénografia v inscenáciách Taboriho *Matky Guráž* či vycvičený pes v Klimáčkovom *Holokauste* a i.)

Kľúčové slová: Rabínka, Matka Guráž, Rechnitz – Anjel skazy, Tiso Holokaust

Dagmar Podmaková (SK): The picture/message of “Endlösung” in Bratislava productions of the last decade

Abstract: A polarized society and open manifestations of anti-Semitism and racism once again raise questions about the historical context in which people were divided into such categories as “Untermensch” and “Übermensch”, an approach that resulted in the final solution of the Jewish issue also in Slovakia. Now, 75 years since the first transports from Slovakia, a question arises: to what extent can theatre, by means of its productions, relate to young audiences using theatrically mediated pictures of historical times (situations, stories) and present these through the eyes of the young and middle generation? Should catharsis be the aim? Or should it only be indirect emphasis on the parallels of historical circumstances when the label “Jude” could be replaced with any other designation referring to a group different from the white colour of skin or race? At present, theatre is not expected to have a stereotypical view of pain, fear or enemies, but rather show a new perception of the context and features, where the latter could/should be stronger than words (e.g. the stage design in the productions of Tabori’s *Mother Courage* or the trained dog in Klimáček’s *Holocaust*, among others).

Key words: The Woman Rabbi, Mother Courage, Rechnitz – the Exterminating Angel, Tiso, Holocaust

Elena Knopová (SK): Apel pamäti ako divadelná hodnota: sila ľudskosti a ideológia vlastenectva

Abstrakt: Od druhej polovice nového decénia sa slovenské divadlo opäť začalo orientovať na témy súvisiace so slovenskou históriou. Zaznamenávame výraznú líniu inscenácií, ktoré približujú a nanovo interpretujú zásadné periódy v spo-

čenskom a politickom vývoji krajiny, ponúkajú nový pohľad na ustálené podoby osobností, ktoré boli ich súčasťou. Išlo napríklad o obdobie národného obrodovania v 19. storočí, druhú svetovú vojnu a obdobie vojnového Slovenského štátu či obdobie komunistického režimu od druhej polovice 20. storočia. Môžeme povedať, že divadelníkov zaujímali rôzne varianty totalít a ich vplyvu na život človeka. Od lokálnych tém sa dostávame k širším európskym kontextom, ktoré majú neraz dokumentárny charakter a potvrdzujú, že sme aj na Slovensku žili európsku dobu. Inscenácie vznikajú na báze dramatizácií literárnych diel, zachytávajúcích kolektívne a osobné spomienky priamych účastníkov týchto dejov (napr. *Vojna nemá ženskú tvár* od Svetlany Alexijevič, *Vtedy v Bratislave* Žo Langerovej). Spomienky zaznievajú z javísk v podobe pamäťových chórov i intímnych vyznaní. Ich spoločným prvkom je odklon od v minulosti preferovaných či diktovaných kolektívnych ideológií a identít (vlast' a národ) a návrat k hodnote života človeka ako humanisticky mysliacej a cítiacej bytosti.

Kľúčové slová: Vojna nemá ženskú tvár, Vtedy v Bratislave, slovenské divadlo, komunistický režim

Elena Knopová (SK): The appeal of memory as a theatre value: the power of humanity and ideology of patriotism

Abstract: Since the second half of the last decade, Slovak theatre has again started focusing on themes related to Slovak history. There has been a prominent line of productions that sketch out and re-interpret the essential periods in the country's social and political development and offer new views of traditional perceptions of the personalities that have been part of this development. The studied periods include, for example, the national revival in the 19th century, World War II and the period of the wartime Slovak state, or the communist regime in the second half of the 20th century. We can say that Slovak theatre makers took interest in various forms of totalitarianism and the influence thereof on people's lives. There has been a shift from local issues to a broader European context, often with a documentary approach. This only confirms that Slovakia has also been part of the European cultural scene. Productions are made as dramatizations of literary works that capture collective and personal memories of direct

participants of historical events (e.g. *War's Unwomanly Face* by Svetlana Alexievich, *Once Upon a Time in Bratislava* by Žo Langerová). The memories are communicated on stages as memory choirs or intimate confessions. Their common denominator is a tendency to move away from collective ideologies and identities (homeland and nation) that were preferred or dictated in the past, and a return to the value of the life of a human as a humanistically thinking and feeling being.

Key words: War's Unwomanly Face, Once Upon a Time in Bratislava, Slovak theatre, communist regime

Dagmar Kročanová (SK): Ohrozená dráma (udalosti a osobnosti národnej histórie ako látka a téma pre slovenskú drámu 20. a 21. storočia)

Abstrakt: Príspevok analyzuje hry slovenských dramatikov 20. a 21. storočia s námetom zo slovenskej histórie. Prostredníctvom niekoľkých prípadových štúdií (Ján Borodáč, Leopold Lahola a Viliam Klimáček, prípadne Peter Karvaš a Karol Horák) ukáže podoby drámy „ohrozenej“ dejinami: zapojenej do historického diskurzu v časoch „hrôzy“ a „ohrozenia“; tým zároveň „ohrozenej“ epizáciou, dokumentarizáciou, tézovitou, ale aj multimediálnosťou. Cieľom príspevku je ukázať napätie medzi očakávaniami kvalít drámy (divadla) ako samostatného druhu umenia a pôsobením drámy (divadla) v spoločenskom diskurze.

Kľúčové slová: slovenská dráma 20. a 21. storočia, história a dráma, fakt a fikcia, tézovitá dráma, dokumentárnosť, dráma a epika, dráma a biografica

Dagmar Kročanová (SK): Drama under threat (events and personalities of national history as the subject matter and theme for 20th and 21st century Slovak drama)

Abstract: The contribution examines plays by 20th and 21st century Slovak playwrights that deal with themes from Slovak history. Using several case studies (Ján Borodáč, Leopold Lahola and Viliam Klimáček, possibly also Peter Karvaš and Karol Horák), the study will aim to show the forms of drama “threatened” by history: drama included in the historical discourse in times of “horror” and “threat”, and thus also “endangered” by a tendency to create works that are more epic, documentary,

thesis-based, or using multi-media. The objective of the contribution is to show the tension between the expectations of high-quality drama (theatre) as an independent art form, and the effect of drama (theatre) in social discourse.

Key words: 20th and 21st century Slovak drama, history and drama, fact and fiction, thesis-based drama, documentary character, drama and epic forms, drama and biography

Miroslav Ballay (SK): Profylaktický význam súčasného divadla (na vybraných príkladoch aktuálnych divadelných postupov)

Abstrakt: Autor v príspevku načrtáva profylaktickú funkciu súčasného divadla v kontexte výskumného (laboratórneho typu divadla) a pod. Osobitne si všíma prínos nastolovanej témy tvorcami – uchopovanej tu a teraz v spoločensko-kultúrnom kontexte. Zaujíma ho všeobecné pôsobenie, recepčný vplyv divadla (divadelného diela ako artefaktu) a hlavne spôsoby spracovania príslušných tématických rezonujúcich v tepe aktuálnej doby.

Kľúčové slová: divadlo, globalizácia, dramaturgia, profylaktická hodnota, recepcia

Miroslav Ballay (SK): Prophylactic importance of contemporary theatre (using selected examples of current theatre approaches)

Abstract: In this contribution, the author proposes a prophylactic function of contemporary theatre in the context of research-based (laboratory) type of theatre, etc. In particular, the contribution examines the benefits of issues introduced by authors and creators – issues that are dealt with here and now in the current social-cultural context. The author focuses on the general effect and reception influence of theatre (theatrical work as an artefact), but specifically the ways in which the issues that resonate in the current state of affairs are approached and dealt with.

Key words: theatre, globalization, dramaturgy, prophylactic value, reception

Martin Timko (SK): Bednáríkove správy o stave nášho sveta

Abstrakt: Príspevok reflektuje významné činoherné inscenácie režiséra Jozefa Bednáríka v kontexte slovenského profesionálneho divadla a ich presahy do európskeho divadelného kontextu.

Kľúčové slová: hodnotový diskurz, divadelná metafora, totálne divadlo, postmoderná estetika

Martin Timko (SK): Bednárík's reports on the state of our world

Abstract: The contribution reflects on the most outstanding drama productions of director Jozef Bednárík in the context of Slovak professional theatre and their transcendence into the European theatre context.

Key words: value discourse, theatre metaphor, total theatre, postmodern aesthetic

